

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum sit licitum iudicare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

pertinet ad iustitiam, quam ad alias uirtutes morales. ¶ 1. Præter iudicium videtur ad solos iudices pertinere: actus autem iustitiæ inuenitur in omnibus iustis. cum ergo non soli iudices sint iusti, videtur quod iudicium non sit actus proprius iustitiæ.

SED CONTRA est, quod in Psalm. 93. dicitur, Quoad iustitiam conuertatur in iudicium.

RESPON. Dicendum, quod iudicium proprie nominatur actum iudicis, in quantum iudex est. Iudex autem dicitur quasi ius dicens: ius autem dicitur obiectum iustitiæ, ut supra * habitum est. Et ideo iudicium importat secundum primam nominis impositionem, diffinitionem, vel determinationem iusti, vel iuris. Quod autem aliquis bene diffinit aliquid in operibus uirtuosis, proprie procedit ex habitu uirtutis: sicut castus recte determinat ea, quæ pertinent ad castitatem. & ideo iudicium, quod importat rectam determinationem eius, quod est iustum, proprie pertinet ad iustitiam. Propter quod Philosophus in * 3. Ethic. dicit, quod homines ad iudicem confugiunt, sicut ad quandam iustitiam animatam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod nomen iudicis, quod secundum primam impositionem significat rectam determinationem iustorum, ampliatum est ad significandam rectam determinationem in quibuscunque rebus tam in speculatiuis, quam in practicis: in omnibus tamen ad rectum iudicium duo requiruntur, quorum unum est ipsa uirtus proferens iudicium, & sic iudicium est actus rationis: dicere enim, uel diffinire aliquid rationis est. Aliud autem est dispositio iudicantis, ex qua habet idoneitatem ad recte iudicandum: & sic in his quæ pertinent ad iustitiam, iudicium procedit ex iustitia, sicut & in his quæ ad fortitudinem pertinent, ex fortitudine. Sic ergo iudicium est quidam actus iustitiæ, sicut inclinantis ad recte iudicandum: prudentiæ autem sicut iudicium proferentis. Unde & synesis ad prudentiam pertinens, dicitur bene iudicativa, ut supra * habitum est.

AD SECUNDUM dicendum, quod homo spiritalis ex habitu charitatis habet inclinationem ad recte iudicandum de omnibus secundum regulas diuinas, ex quibus iudicium per donum sapientiæ pronunciat: sicut iustus per uirtutem prudentiæ pronunciat iudicium ex regulis iuris.

AD TERTIUM dicendum, quod alia uirtutes ordinant hominem in seipso: sed iustitia ordinat hominem ad alium, ut ex dictis * patet. Homo autem est dominus eorum, quæ ad ipsum pertinent, non autem est dominus eorum quæ ad alium pertinent. Et ideo in his, quæ sunt secundum alias uirtutes, non requiritur, nisi iudicium uirtuosi, extenso tamen nomine iudicij, ut * dictum est: sed in his quæ pertinent ad iustitiam, requiritur ulterius iudicium alicuius superioris, qui utrunque ualeat arguere, & ponere manum suam amobus. Et propter hoc iudicium specialius pertinet ad iustitiam, quam ad aliquam aliam uirtutem.

AD QUARTUM dicendum, quod iustitia in principe quid est sicut uirtus architectonica, quasi imperans, & præcipiens quod iustum est: in subditis autem est tanquam uirtus executiua, & ministrans. Et ideo iudicium, quod importat diffinitionem iusti, pertinet ad iustitiam secundum quod est principaliori modo in præsidente.

ARTICVLVS II. Vtrum sit licitum iudicare.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non sit licitum iudicare. Non enim infligitur poena nisi pro illicito: sed iudicantibus imminet poena, quam non iudicantes effugiunt, secundum illud Matth. 7. Nolite iudicare, ne iudicemini. ergo iudicare est illicitum.

¶ 2. Præter Rom. 14. dicitur. Tu quis es, qui iudicas alicuium seruum? suo domino stat, aut cadit: Dominus autem omnium Deus est. ergo nulli homini licet iudicare.

¶ 3. Præter. Nullus homo est sine peccato, secundum illud 1. Jo. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus: sed peccanti non licet iudicare, secundum illud Rom. 2. Inexcusabilis es homo omnis, qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. ergo nulli est licitum iudicare.

SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. 16. Iudices, & magistros constitues in oibus portis tuis, ut iudicent populum iusto iudicio.

RESPON. Dicendum, quod iudicium intantum est licitum, in quantum est iustitiæ actus. Sicut autem ex * prædictis patet, ad hoc quod iudicium sit actus iustitiæ, tria requiruntur. Primum quidem, ut procedat ex inclinatione iustitiæ. Secundum, quod procedat ex autoritate præsidens.

Tertio, quod proferatur secundum rectam rationem prudentiæ. Quodcumque autem horum defuerit, iudicium erit uitiosum, & illicitum. Vno quidem modo, quando est contra rectitudinem iustitiæ: & sic dicitur iudicium peruersum, vel iniustum. Alio modo, quando homo iudicat in his, in quibus non habet autoritatem: & sic dicitur iudicium usurpatum. Tertio modo quod deest certitudo rationis, puta, cum aliquis de his iudicat, quæ sunt dubia, vel occulta propter aliquas leues coniecturas: & sic dicitur iudicium suspiciosum, vel temerarium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Dominus ibi prohibet iudicium temerarium, quod est de intentione cordis, uel de alijs incertis, ut * Aug. dicit in lib. de sermone Domini in monte. Vel prohibet ibi iudicium de rebus diuinis, de quibus cum sint supra nos, non debemus iudicare, sed simpliciter ea credere, ut * Hilarius dicit super Matth. Vel prohibet iudicium, quod non sit ex beneuolentia, sed ex animi amaritudine, ut Chrysostomus dicit.

Secunda Secundæ S. Thomæ.

Super Questionis sexagesima Articulum secundum.

IN articulo 2. questione 60. omisso primo, dubium in responsione ad tertium occurrit ad hominem, & simpliciter, An iudex in peccato mortali etiam occulto constitutus, peccet iudicans alios. Et est ratio dubij, quia author in 4. sententiarum, distinct. 19. questione 2. articulo 2. tenet affirmatiuam partem in prælo Ecclesiastici: & ratio eius ibi est, quia indignè uirtutis officio prælationis. Et additur ab alijs alia ratio, quia scilicet est suspensus quoad se, ut habeat ex capite ultimo, extra, De tempo. ordin. In hoc autem loco author indistinctè de iudice dicit, quod si propter officium teneatur iudicare peccator, potest iudicare cum humilitate, absque quod incurrat nouam damnationis causam, quamuis se damnabilem ostendat alios iudicando.

Ad dubium hoc simpliciter dicendum est, quod iudex, seu prælatus spiritalis, utens officio suo in his quæ non ordinis, sed iurisdictionis sunt, quamuis sit in peccato mortali, non peccat, saltem mortaliter, per se loquendo. Dico autem, per se loquendo, ad uitandum id quod est per accidens, puta, deformitatem scdali, si peccatum est manifestum. Probatur autem quod dicimus ex eo, quod macula peccati mortalis non contrariatur rectitudini requiritæ ad iudicium, lumini scilicet rationis, inclinationi ad tribuendum alteri ius suum, & autoritati iurisdictionis. Stant enim hæc omnia cum peccato mortali, ut patet, & Gentilium testimonia attestantur. Quia tamen impedimentum nonnullum est peccatum mortale, pro quanto boni personam gerit alijs prælatus, qui bonus uerè non est, si non humiliter exercet officium.

Infra art. 53 & 6 & q. 67. artic. 1. Et 4. dist. 8. cor. prin. Et Roman. 2. & c. 14. Et 1. Corinth. 4.

Ar. præced.

D. 552.

Libra. c. 28. tom 4.

* Cap. 5. in Matth. non procul a fin. Hom. 17. in opere imp. 180. to. 2.

thum iudicandi, veniale peccatum incurrere videtur. Procedit namque in actum morale non qualis debet.

Homil. 24. non remotè a prin. to. 2.

D. 261. & 495. & 796. & 965.

Lib. 2. cap. 28. a medio. tom. 4.

D. 759. & 840.

Locis sup. artic. iudicis. Et quol. 12. arti. 25. * Lib. 6. c. 3. tom. 5.

Artic. I.

9. 59. art. 4.

Tract. 90. in Ioann. circa med. tom. 9.

AD SECVNDVM dicendum, quod iudex constituitur ut minister Dei. unde dicitur Deuter. 1. Quod iustum est, iudicate. & postea subdit: Quia Dei est iudicium.

AD TERTIVM dicendum, quod illi, qui sunt in gravibus peccatis, non debent iudicare eos, qui sunt in eis de peccatis, vel minoribus, ut Chryl. dicit super illud Mat. 7. Nolite iudicare. Et precipue hoc est intelligendum, quando illa peccata sunt publica, quia ex hoc generatur scandalum in cordibus aliorum. Si autem non sunt publica, sed occulta, & necessitas iudicandi imminet propter officium, potest cum humilitate, & timore vel arguere, vel iudicare. Unde Augustinus dicit in lib. de sermone Domini in monte. Si invenimus nos in eodem vitio esse, congemiscamus, & ad pariter conandum invitemus. Nec tamen propter hoc homo sic seipsum condemnat, ut novum condemnationis meritum sibi acquirat: sed quia condemnans alium, ostendit se similiter condemnabilem esse propter idem peccatum, vel simile.

ARTICVLVS III. Vtrum iudicium ex suspitione procedens, sit licitum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod iudicium ex suspitione procedens, non sit licitum. Suspicio enim videtur esse opinio incerta de aliquo malo. unde & Philosophus in 6. Ethic. ponit, quod suspicio se habet & ad verum, & falsum: sed de singularibus contingitibus non potest haberi opinio, nisi incerta. ergo iudicium humanum sit circa humanos actus, qui sunt in singularibus, & contingitibus, videtur quod nullum iudicium esset licitum, si ex suspitione iudicare non liceret.

¶ 2. Preter. Per iudicium illicitum fit aliqua iniuria proximo: sed suspicio mala in sola opinione hominis consistit, & sic non videtur ad iniuriam alterius pertinere. ergo suspitionis iudicium non est illicitum.

¶ 3. Prater. Si sit illicitum, oportet quod ad iustitiam reducatur, quia iudicium est actus iustitie, ut dictum est.

* est: sed iniustitia ex suo genere semper est peccatum mortale, ut supra habitum est. ergo suspitionis iudicium esset semper peccatum mortale, si esset illicitum, sed hoc est falsum, quia suspiciones vitare non possumus, ut dicitur * glossa Augustini super illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. ergo iudicium suspitionum non videtur esse licitum.

SED CONTRA est, quod Chryl. super illud Mat. 7. Nolite iudicare &c. dicit, Dominus hoc mandato non prohibet Christianos delepant, & solis plerumque suspitionibus odientes ceteros, & condemnantes.

RESPON. Dicendum, quod sicut Tullius dicit, suspicio importat opinionem mali quando ex leuibus indicij procedit, & contingit ex tribus. Vno quidem modo ex hoc, quod aliquis ex seipso malus est: & ex hoc ipso quasi confitens suam malitiam, facit de aliis malum opinari, sicut illud Eccl. 10. In via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos assemit. Alio modo procedit ex hoc, quod aliquis male afficitur ad alterum. Cum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel invidet ei, ex leuibus signis opinatur mala de ipso: quod vnu quilibet facit, quod credit, quod appetit. Tertio modo procedit ex longa experientia. unde Philosophus dicit in 2. Rhet. quod senes sunt maxime suspiciosi, quia multotiens experti sunt aliorum defectus. Prima autem duo suspitionis causas manifeste pertinet ad peruersitatem affectus. Tertia vero causa dimittit rationem suspitionis, in quantum experientia ad certitudinem proficit, quae est contrarium suspitionis. Et ideo suspicio vitium quoddam importat, & quanto magis procedit suspicio, tanto magis est vitiosum. Est autem triplex gradus suspitionis.

Primus quidem gradus est, ut homo ex leuibus indicij de bonitate alicuius dubitare incipiat: & hoc est veniale, & leue peccatum. Pertinet namque ad retentionem humanam, sine qua vita ista non ducitur, ut hinc in glossa super illud 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus iudicare. Secundus gradus est, cum aliquis pro certo malitiam alterius estimat ex leuibus indicij. Et hoc si sit de aliquo graui, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi. Unde * glossa ibidem subdit. Si ergo suspiciones vitare non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen distinctiua firmasque sententias continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis iudex ex suspitione procedit ad aliquem condemnandum, & hoc directe ad iniustitiam pertinet: nisi est peccatum mortale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in humanis actibus inuenitur aliquid certitudo, non quidem sicut in demonstratiuis, sed sicut quod